

Актуальні питання навчання

УДК 355.421/424

С.Ю. Поляков, В.М. Ленкін, Г.А. Зміївський, О.І. Шкуропацький

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ (СТУДЕНТІВ) ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Висвітлюються проблеми тактичної підготовки курсантів (студентів) та шляхи їх вирішення. Пропонуються методичні рекомендації щодо підвищення ефективності їх навчання.

Ключові слова: тактична підготовка, методи навчання, методичні рекомендації, бойова група.

Вступ

Постановка проблеми. За результатами особистої роботи у військових частинах протягом останнього часу Начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України прийшов до висновку, що ключовими проблемами набуття сучасних спроможностей є низька тактична грамотність офіцерів та формальність бойового навчання [1]. Відсутність ініціативи, шаблонність у виборі форм і способів застосування військ та їх підготовки, тяготіння до застарілої фронтально-лінійної тактики заважають рухатися вперед.

Немає сумнівів у тому, що основа, фундамент тактичної грамотності офіцера закладається в стінах вищого військового навчального закладу (військового підрозділу вищого навчального закладу). Тому з метою усунення вказаних недоліків насамперед потрібно удосконалювати тактичну підготовку курсантів (студентів). Зрозуміло, це потребує від науково-педагогічних працівників, які викладають навчальну дисципліну «Тактика» («Тактична підготовка»), деяких змін в дидактичних поглядах на процес тактичної підготовки майбутніх офіцерів, а саме щодо:

– пошуку та впровадження у навчальний процес новітніх ефективних форм і способів ведення сучасного бою;

– впровадження у навчальні заняття продуманих, обґрунтованих інновацій щодо тактики дій окремого військовослужбовця і підрозділів, підготовки курсантів (студентів) до нестандартних, нелінійних дій;

– удосконалення методик проведення навчальних занять, адаптування їх до рівня, що забезпечує відповідність вимогам новітніх ефективних форм і способів ведення сучасного загальновійськового бою;

– виключення з навчального процесу методичних документів, що створені на основі старих бойових статутів і підручників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз літератури показав, що в [1] викладено вимоги Начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України щодо підвищення тактичної грамотності офіцерів та шляхи їх реалізації. В [2, 4, 6, 7] приводяться рекомендації щодо навчання механізованих підрозділів діям на полі бою в сучасних умовах. [3, 5] є керівними документами щодо підготовки та ведення загальновійськового бою (виконання інших завдань) взводом (відділенням, екіпажем танка).

Формулювання мети статті. Метою статті є висвітлення окремих проблем удосконалення тактичної підготовки курсантів (студентів) військових підрозділів вищих навчальних закладів та вироблення пропозицій щодо їх вирішення.

Викладення основного матеріалу

Пошук ефективних способів ведення бойових дій в арміях держав, що приймали участь у локальних війнах і збройних конфліктах останніх десятиріч, викликав появу тактики групового бою, основу якої складають дії тактичних груп (бригадних, батальйонних, ротних).

Результати досліджень [2] також показують, що у ланці «взвод – відділення» за певних умов дії цих підрозділів у складі бойових (тактичних) груп є найбільш доцільним способом ведення бойових дій.

Розподіл механізованого відділення на бойові (тактичні) групи, які об'єднані єдиним замислом командира в рамках виконання бойового завдання підрозділу при відносній самостійності дій на окремих етапах бою, дозволяє створити більш гнучкий та розосереджений бойовий порядок, підвищити ефективність вогневого ураження проти-

вника і живучість підрозділу, забезпечує взаємну підтримку і прикриття вогнем на полі бою під час здійснення маневру.

Поряд з цим, проведені дослідження [2] показують також і те, що застосування тактики бойових (тактичних) груп потребує нових підходів до методики бойової підготовки підрозділів і сержантів, значного підвищення рівня морально-психологічного стану особового складу, вирішення додаткових питань при організації взаємодії між бойовими групами, з сусідами, із засобами і підрозділами посилення і підтримки, в тому числі з бойовими вертольотами. Додаткові вимоги ставляться до системи управління бойовими (тактичними) групами і до їх всебічного забезпечення під час ведення бою.

І хоча новий спосіб ведення бою взводом, відділенням знайшов відображення в Бойовому статуті Сухопутних військ [3], даний документ, на жаль, дає відповідь далеко не на всі питання щодо застосування бойових (тактичних) груп. Деякі його положення, що пов'язані з тактикою групового бою цих підрозділів, виражені не досить чітко, а інколи і допускають подвійне тлумачення. Так, наприклад, логічно не розмежовані поняття «тактична група» і «бойова група» в складі механізованого відділення; не в повній мірі розкрито порядок управління групами та організації їх взаємодії при виконанні завдання.

Все це може створювати проблеми в реалізації вимог Начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України щодо покращення тактичної грамотності, знижує цілеспрямованість проведення занять з курсантами (студентами) з «Тактики» («Тактичної підготовки»), особливо за змістовим модулем «Механізоване відділення в бою». Розв'язання даних проблем потребує додаткового вивчення, аналізу і узагальнення науково-педагогічними працівниками досвіду застосування тактики дрібних груп в сучасних умовах, пошуку дієвих методів їх навчання і вироблення єдиних підходів до методики проведення занять. Авторами статті пропонуються результати цієї роботи.

Проблеми, що можуть виникати при підготовці і проведенні практичних (тактико-стройових, тактичних) занять за темою «Механізоване відділення в обороні» та пропозиції щодо їх вирішення

Центральне місце в змісті практичних видів занять з «Тактики» («Тактичної підготовки») посідає питання навчання курсантів (студентів) практичним діям щодо управління підрозділом в бою. Одним із етапів циклу управління командира підрозділу своїми підлеглими є постановка бойового завдання.

При організації оборонного бою під час постановки завдань командир механізованого відділення

відповідно до вимог Бойового статуту Сухопутних військ [3] у бойовому наказі вказує:

- навіднику-оператору (кулеметнику БТР), кулеметнику і гранатометнику – основні та запасні вогневі позиції;

- старшому стрільцю і стрільцю, бойовим “двійкам”, “трійкам” (групам) – місця для стрільби, послідовність їх обладнання і зміни під час бою;

- навіднику-оператору (кулеметнику БТР) і кулеметникам, крім цього, – основний і додатковий сектори обстрілу з кожної позиції;

- механіку-водію (водію БТР) – маршрут виходу на запасну (тимчасову) вогневу позицію, порядок спостереження і корегування вогню.

Аналіз досвіду застосування бойових груп (“двійок”, “трійок”) в сучасних умовах [4 – 6] показує те, що для організації чітких і узгоджених дій відділення в обороні бойовими групами цих відомостей не достатньо.

Враховуючи розосереджене розташування бойових груп (“двійок”, “трійок”) на бойовій позиції відділення і те, що відстань між ними має бути 20 – 30 м, для створення зони суцільного спостереження та вогню в межах смуги вогню відділення кожній з них мають вказуватися смуга і додатковий сектор спостереження та ведення вогню, які повинні перекриватися (рис. 1).

Вогонь по противнику бойовими групами відкривається з наближенням його на дальність дійсного вогню зброї відділення. Після двох-трьох черг (пострілу з гранатомета) вогневі позиції (місця для стрільби) військовослужбовцем змінюються [4, 5, 6]. Дії бойової групи можуть бути й іншими [3]: після трьох-чотирьох черг бойова група за сигналом командира змінює позицію, і потім дії повторюються. Отже, як кожному військовослужбовцю, так і бойовій групі (“двійці”, “трійці”) мають вказуватися 2 – 3 вогневі позиції (місця для стрільби), які необхідно змінювати після декількох черг (пострілів) та сектори обстрілу (у тому числі і стрільцям) – основний і додатковий, які повинні перекриватися не менше ніж на 10 – 15 градусів, створюючи зону суцільного вогню. Внаслідок того, що у відділенні один гранатометник і один снайпер, вони мають знищувати свої цілі у смугі вогню всього відділення. Логіка підказує, що ці вогневі засоби доцільно включати до бойової групи, яку очолює особисто командир відділення. Протипіхотний потенціал цієї групи забезпечується автоматами командира відділення і стрільця – помічника гранатометника. Таким чином, створюється зона суцільного вогню механізованого відділення.

Якщо дотримуватися приведеного варіанта організації оборони механізованого відділення зі створенням бойових груп (“двійок”, “трійок”), курсанти (студенти), розподілені на заняттях на посади

командирів механізованих відділень, під час постановки завдань на оборону додатково мають вказувати старшому кожної бойової групи (“двійки”, “трійки”) [4 – 6] (рис. 1):

- бойовий склад групи (“двійки”, “трійки”) та її місце в бойовому порядку відділення;
- смугу і додатковий сектор спостереження та ведення вогню.

Гранатометнику і снайперу бойове завдання ставить також командир відділення, визначаючи:

- основну та 1 – 2 запасні вогневі позиції та порядок їх зміни;
- цілі для ураження;
- порядок спостереження і ведення вогню.

Він же ставить завдання стрільцю-помічнику гранатометника.

Слід відмітити, що роль старшого бойової групи в управлінні групою Бойовим статутом Сухопутних військ [3] не визначена. На наш погляд, старшому групи також мають надаватися функції командира і право постановки завдань особовому складу групи. Це впливає з того, що на окремих етапах бою група може діяти відносно самостійно, в тому числі й у відриві від інших бойових груп. Вказані фактори потребують від старшого групи прийняття самостійних рішень, постановки завдань членам групи, організації взаємодії всередині групи і з сусідами.

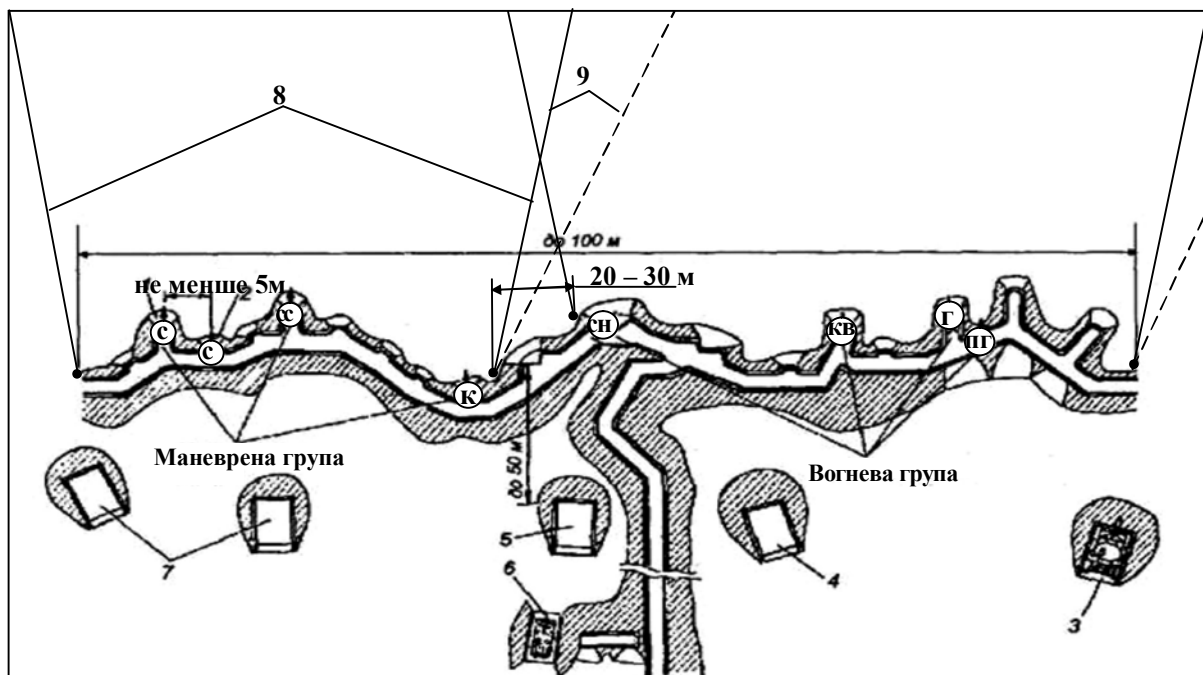

Рис. 1. Бойовий порядок механізованого відділення в обороні (варіант):

- 1 – основне місце для стрільби; 2 – запасне місце для стрільби; 3 – основна вогнева позиція танка;
 4 – запасна вогнева позиція танка; 5 – основна вогнева позиція БМП; 6 – укриття для БМП;
 7 – запасні вогневі позиції БМП; 8 – смуга спостереження та ведення вогню;
 9 – додатковий сектор обстрілу

Таким чином, частина курсантів (студентів), розподілена на заняттях на посади старших бойових груп (“двійок”, “трійок”), повинна ставити завдання підлеглим.

При цьому кулеметнику, старшому стрільцю, стрільцю – помічнику гранатометника додатково вказуються [4 – 6]:

- 2 – 3 вогневі позиції (місця для стрільби);
- сектори обстрілу з кожної вогневої позиції (місця для стрільби) – основний і додатковий.

Після кожної зміни позиції (місця для стрільби) вказані завдання, можуть уточнюватися або ставитися заново (із урахуванням характеру дій противника, втрат особового складу, пошкоджень озброєння тощо).

В ході практичних занять за даною темою викладачам і студентам (курсантам) слід дотримуватися таких рекомендацій:

- сектор обстрілу має призначатися: для кулеметника – до 120 градусів, для автоматника – до 40 градусів;

– висування відділення на вогневі позиції доцільно здійснювати під вогневим прикриттям чергового вогневого засобу і вогню БМП (БТР);

– БМП (БТР) призначаються 2 – 3 вогневі позиції (на найбільш небезпечних напрямках наступу противника);

– з метою зменшення ймовірності знищення БМП (БТР) вогнем противника, для неї обладнуються 1 – 2 укриття (за зворотними схилами, у ярах, у

лісі, тощо) і не менше двох маршрутів для її виходу на вогневі позиції з кожного укриття.

Проблеми, що можуть виникати при підготовці і проведенні практичних (тактико-стройових, тактичних) занять за темою «Механізоване відділення в наступі» та пропозиції щодо їх вирішення

У відповідності до вимог Бойового статуту Сухопутних військ [3] командир механізованого відділення під час постановки завдань на наступ вказує:

– всьому особовому складу (“двійкам”, “трійкам”, тактичним групам) – місце і порядок спішуння, місце кожного солдата (групи) в бойовій лінії відділення, порядок подолання загороджень і перешкод;

– навіднику-оператору (кулеметнику бронетранспортера), кулеметнику і гранатометнику, снай

перу, а за необхідності й іншому особовому складу (групам) – цілі для ураження і порядок ведення вогню;

– механіку-водію (водію) – напрямок і порядок руху в атаці, порядок подолання загороджень і перешкод.

Але ж, на наш погляд, при послідовному способі атаки для організації чітких і узгоджених дій тактичних груп цих відомостей не достатньо. Досвід ведення бойових дій [4] показує, що в ході послідовної атаки, з метою запобігання залишковому ущільненню або розосередженню бойового порядку під час висування з рубежу переходу в атаку до об’єкту атаки відділення, тактичним групам доцільно вказувати смуги висування, а в межах цих смуг визначати рубежі, якими вони повинні послідовно (почергово) оволодіти, взаємно прикриваючи одна одну вогнем (рис. 2).

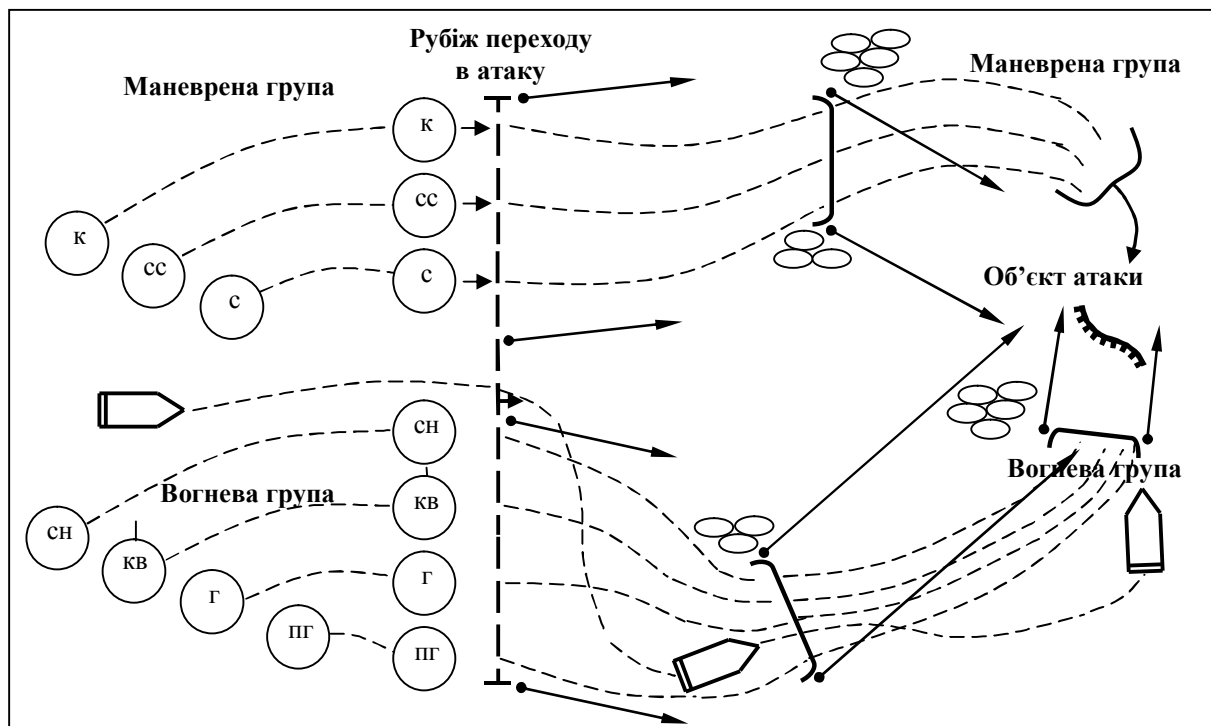

Рис. 2. Дії тактичних груп механізованого відділення під час послідовної атаки (варіант)

Виходячи з цього, курсанти (студенти), які розподілені на заняттях на посади командирів механізованих відділень, під час постановки завдань тактичним групам додатково мають вказувати старшому кожної тактичної групи [4 – 6] (рис. 2):

– бойовий склад групи, її місце в бойовому порядку відділення;

– напрямок наступу;

– смугу висування;

– об’єкт атаки та напрямок продовження наступу;

– рубіж переходу в атаку (або умовний сигнал на перехід в атаку);

– рубежі, якими необхідно оволодіти в ході висування до об’єкту атаки, смуги вогню і додаткові сектори обстрілу з рубежів, порядок дій на них;

– спосіб атаки противника (з фронту, із виходом у фланг чи у тил; одночасно із сусідньою тактичною групою чи самостійно, з використанням засобів задимлення чи без них).

Дальні орієнтири позначення смуг вогню доцільно приймати ті ж самі для всіх бойових груп і для всіх рубежів. Вони повинні призначатися поблизу флангів об’єктів атаки сусідів відділення з тим, щоб, незалежно від положення «активного» рубежу, охоплювати вогнем групи, що його займає,

не тільки фронт об'єкта атаки відділення, а й проміжки з сусідами.

Наприклад, бойове завдання групі може бути поставлено у такій формі:

«Бойовій групі №2 у складі старший стрілець ... – старший групи, кулеметник ..., стрілець ... наступати на правому фланзі відділення.

Атакою в пішому порядку з рубежу ділянка траншеї – кущі, каміння, в напрямку ор. 2, у смузі – кущі, каміння; підбитий танк, згоріле дерево; лівий бік будівлі, край чагарнику знищити живу силу і вогневі засоби противника на ділянці траншеї – ..., у подальшому наступати в напрямку – ... .

У ході висування:

вогнем з місця з рубежу – підбитий танк, згоріле дерево, у смузі – підбитий танк, цегляна руїна; згоріле дерево, вкл. курган забезпечити подолання загороджень бойовою групою №1;

вогнем з місця з рубежу – лівий бік будівлі, край чагарнику, у смузі – лівий бік будівлі, цегляна руїна; край чагарнику, вкл. курган забезпечити висування групи № 1 до переднього краю оборони противника.

Додатковий сектор обстрілу з обох рубежів – на ор. 3.

З виходом групи № 1 до траншеї противника продовжити виконання завдання атакою з правого флангу об'єкта атаки групи».

Переміщення військовослужбовців тактичної (бойової) групи на полі бою від рубежу до рубежу може здійснюватися почергово, під взаємним вогневим прикриттям за командою старшого групи. Довжина перебіжки між зупинками для передиху залежить від місцевості і вогню противника і в середньому має бути 20 – 40 кроків.

На рубежі кожен стрілок, застосовуючи захисні властивості місцевості, має мати 2 – 3 вогневі позиції на відстані 3 – 5 м одна від одної, зміна яких здійснюється способом перекочування (переповзання, комбіновано) після декількох коротких черг (пострілів). Для створення зони суцільного вогню кожному солдату групи (за винятком гранатометника і снайпера) мають призначатися сектори стрільби – основний і додатковий, які між сусідніми стрілками повинні перекриватися (не менше ніж на 15 градусів). Орієнтири для позначення меж секторів обстрілу окремого вогневого засобу з різних вогневих позицій змінювати не доцільно.

Як і при організації оборони, Бойовим статутом Сухопутних військ [3] не визначається роль старшого тактичної (бойової) групи в управлінні групою при організації і в ході бою. Визначення відповідних завдань старшими груп кожному військовослужбовцю своєї групи в ньому не передбачено. Виникає протиріччя між тим, що кожен солдат одержує особисте бойове завдання від командира відділення і, в той же час, може діяти у складі тактичної групи під

проводом старшого групи, який формально не може змінити це завдання. Протиріччя зникає, якщо старший тактичної групи, отримавши бойове завдання групи від командира відділення, особисто ставитиме завдання особовому складу й організуватиме взаємодію всередині групи в рамках її завдання.

Таким чином, частина курсантів (студентів) на заняттях має розподілятися на посади старших бойових (тактичних) груп і ставити завдання кожному курсанту (студенту) своєї групи. При постановці завдань вони повинні додатково вказувати [4, 6]:

– місце кожного вогневого засобу в бойовому порядку групи (якщо не вказано командиром відділення);

– дві-три вогневі позиції кожному вогневому засобу на кожному вогневому рубежі з урахуванням умов місцевості;

– основний і додатковий сектори обстрілу з кожного рубежу (окрім гранатометника і снайпера: їм вказуються цілі для ураження);

– порядок ведення вогню і зміни вогневої позиції.

У ході висування до переднього краю противника (зближення з противником) вказані завдання можуть уточнюватися через кожні 50 – 100 м або ставитися заново (із урахуванням характеру дій противника, втрат в особовому складі, виходу з ладу озброєння тощо).

При навчанні бойової групи (“двійки”, “трійки”) в ході практичних занять видів занять за даною темою викладачам і курсантам (студентам) слід дотримуватися таких рекомендацій:

– висування до переднього краю оборони противника здійснюється з інтервалами та дистанціями, які забезпечують візуальне спостереження за діями один одного та взаємну підтримку вогнем;

– в умовах інтенсивного вогневого впливу противника переміщення на полі бою здійснюються послідовно (як варіант, бойова група у складі старшого стрільця, кулеметника і стрільця):

– спочатку на рубіж 50 – 100 кроків перебіжками чи переповзанням під вогневим прикриттям кулеметника (стрільця) та старшого стрільця переміщається стрілець (або кулеметник, якщо він найбільш підготовлений та фізично витривалий солдат у бойовій групі);

– після зайняття вказаного рубежу, стрілець (кулеметник) обладнає перед собою бруствер і своїм вогнем сумісно зі старшим стрільцем прикриває пересування кулеметника (стрільця);

– останнім під вогневим прикриттям стрільця та кулеметника на призначений рубіж переміщається старший стрілець і далі, за його командою, цикл переміщення повторюється;

– залежно від умов обстановки і місцевості порядок переміщення військовослужбовців в бойових

групах може змінюватися (перебіжками або перепозначанням поодиночі, по двох, у складі бойової групи, комбіновано).

- переміщення мають бути безсистемними;
- старший групи подає команди на переміщення і на кожному рубежі уточнює бойове завдання підлеглим або ставить нове.

Методичні рекомендації щодо підвищення ефективності навчання студентів (курсантів) діям в складі бойових (тактичних) груп

У зв'язку з тим, що роль старшого бойової групи в Бойовому статуті СВ [3] практично не визначається, дане питання має бути детально висвітлено в лекції за даною темою і в дидактичних матеріалах, які видаються студентам (курсантам) для підготовки до практичного заняття на місцевості.

У дидактичних матеріалах до практичного заняття має бути деталізований зміст третього пункту бойового наказу командира механізованого відділення щодо постановки завдань бойовим групам (“двійкам”, “трійкам”), а також доданий зміст постановки завдання старшого бойової групи (“двійки”, “трійки”) солдатам групи.

У додатках Бойового статуту Сухопутних військ [3] не приводиться зразок картки вогню механізованого відділення, а її текстовий зміст (ст. 123) не містить згадок про бойові групи, тому в дидактичних матеріалах обов'язково має приводитися зміст і зразок картки вогню з урахуванням розподілу відділення на бойові групи (“двійки”, “трійки”).

Підготовка курсантів (студентів) до практичних занять має бути забезпечена не лише якісними дидактичними матеріалами (тактичним завданням, довідковими матеріалами, схемою місцевості), а й консультацією викладача щодо питань, які не в повній мірі розкриті в керівних документах;

Для підготовки до практичного заняття доцільно:

- поділити навчальну групу на три «механізовані відділення», що входять до «механізованого взводу»;
- поставити всіх студентів (курсантів) в роль командирів відповідних відділень; ввести в тактичну обстановку;
- ознайомити з бойовим наказом командира взводу на організацію оборони (в умовах відсутності зіткнення з противником) і запропонувати їм прийняти рішення на організацію оборони.

Вимоги до змісту прийнятого рішення мають бути доведені в тактичному завданні (оборона має будуватися із застосуванням бойових груп (“двійок”, “трійок”, як солдати, виступають ті, хто увійшов до складу «механізованого відділення»)).

На практичному занятті доцільно надати курсантам (студентам) час для орієнтування і уточнен-

ня рішення на місцевості, після чого:

- заслухати рішення на організацію оборони по одному курсанту (студенту) з кожного «відділення», обговорити ці рішення і прийняти по одному з варіантів для реалізації на занятті;

- запропонувати одному-двом курсантам (студентам) кожного «відділення», з тих, що не доповідали рішення, віддати бойовий наказ відділенню на оборону (в тому числі, бойовій групі (“двійці”, “трійці”), в яку входить командир), кожен варіант обговорити і прийняти по одному з варіантів для реалізації на занятті;

- запропонувати одному-двом курсантам (студентам) кожного «відділення», з тих, що не доповідали рішення і не віддавали бойовий наказ, організувати управління і взаємодію між бойовими групами (“двійками”, “трійками”) відділення (і в бойовій групі (“двійці”, “трійці”), в яку входить командир);

- запропонувати курсантам (студентам) кожного «відділення», що призначені бойовим наказом командира відділення старшим бойової групи (“двійки”, “трійки”), в яку не входить командир відділення, поставити завдання «солдатам» і організувати взаємодію в групі, кожен варіант обговорити і прийняти по одному з варіантів для реалізації на занятті;

Надання практичних навичок управління підрозділом і дій в його складі під час оборонного бою доцільно проводити методом тренування за окремими етапами бою і за ввідними щодо окремих бойових ситуацій, змінюючи курсантів (студентів) на посадах командирів відділень і старших бойових груп (“двійок”, “трійок”).

Поряд з вправою (тренуванням) та практичною роботою по виконанню своїх посадових обов'язків дієвим методом навчання бойових (тактичних) груп буде дослідницький метод [7]. На занятті має бути створена складна, нестандартна обстановка (противник застосовує несподівані (нові) способи дій, дії в горах, місті, лісі) при якій курсанти (студенти) ставилися б в умови, коли від них вимагається самостійно прийняти нешаблонне, оригінальне рішення на застосування бойових груп: їх складу; бойового порядку; порядку переміщення та вогневого прикриття; зміни позицій тощо. Курсанти (студенти) самостійно, без підтримки викладача повинні вирішити проблемні завдання, що виникли.

Оцінка студента (курсанта) за підсумками заняття має бути комплексною і враховувати його теоретичну підготовку, вміння організувати оборонний бій (наприклад, оцінка за наданий у письмовому вигляді бойовий наказ на оборону і розроблену картку вогню відділення), а також його практичні дії за ввідними при виконанні обов'язків командира відділення і старшого бойової групи (“двійки”, “трійки”).

Висновки

1. Важливими проблемами удосконалення тактичної підготовки курсантів (студентів) військових підрозділів вищих навчальних закладів та методик їх навчання є нечіткість і окремі протиріччя положень керівних документів щодо застосування бойових (тактичних) груп механізованого відділення.

2. Досвід застосування бойових (тактичних) груп, питання управління ними в арміях держав, що приймали участь у локальних війнах і збройних конфліктах останніх десятиріч є предметом ретельного вивчення, аналізу, та узагальнення. Вони мають бути доповнені результатами власних досліджень у Збройних Силах України, враховані при створенні керівних документів з бойової підготовки підрозділів Сухопутних військ, в тому числі, – в ході занять з курсантами (студентами).

3. Практика показує, що реалізація положень нового Бойового статуту Сухопутних військ щодо тактики дрібних підрозділів на основі застосування бойових (тактичних) груп вимагає від викладачів творчого підходу до змісту, організації і матеріального забезпечення занять. Особлива увага при розробці методики проведення занять має приділятися тим питанням, які не знайшли достатнього розкриття в керівних документах і про які йшла мова в даній статті.

4. Враховуючи те, що керівні документи з питань нової тактики дрібних підрозділів не в повній мірі розкривають її зміст, а крім того – малодоступні, доцільно організувати широкий обмін інформацією, досвідом бойової підготовки військ і проведення занять в навчальних підрозділах і закладах, що готують фахівців даного профілю для Сухопутних військ. Це можна зробити в періодичних військових виданнях, на сайті командування Сухопутних військ, організацією тематичних конференцій і в будь який інший спосіб.

Список літератури

1. Окреме доручення Начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 20.08.12 №1437/ГШ.
2. Поляков С.Ю. До питання удосконалення бойового порядку механізованого взводу (відділення) / С.Ю. Поляков, В.М. Ленкін, Г.А. Зміївський // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. – Х.: ХУПС, 2009. – № 1(27). – С. 18-23.
3. Бойовий статут Сухопутних військ. Ч. III. Взвод, відділення, екіпаж танка. – К.: ГШ ЗСУ, 2010. – 259 с.
4. Дячук Г.І. Рекомендації механізованим підрозділам щодо дій на полі бою в сучасних умовах: метод. посіб. / Г.І. Дячук, В.М. Лунько, М.М. Коростій, О.Ф. Левченко. – К.: ГУ БП СВ, 2002. – 44 с.
5. Боевой устав по подготовке и ведению общевойскового боя. Ч. 3. Взвод, отделение, танк. – М.: Воениздат, 2005. – 202 с.
6. Учебник сержанта мотострелковых войск. – М.: Воениздат, 2003. – 308 с.
7. Поляков С.Ю. Збірник завдань по підготовці до практичних, семінарських, тактичних занять, групових вправ, тактичного навчання з навчальної дисципліни "Тактика" та методичних рекомендацій щодо їх виконання: навч.-метод. посіб. / С.Ю. Поляков, В.М. Ленкін, Г.А. Зміївський, О.І. Шкуропацький. – Х.: НУ ЮАУ, 2012. – 144 с.

Надійшла до редколегії 3.01.2014

Рецензент: канд. військ. наук І.М. Тихонов, Харківський університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, Харків.

**НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ
КУРСАНТОВ (СТУДЕНТОВ) ВОЕННЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ
ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ**

С.Ю. Поляков, В.М. Ленкин, Г.А. Змиевской, А.И. Шкуропацкий

Раскрываются проблемы тактической подготовки курсантов (студентов) и пути их решения. Предлагаются методические рекомендации по повышению эффективности их обучения.

Ключевые слова: тактическая подготовка, методы обучения, методические рекомендации, боевая группа.

**SOME ASPECTS OF IMPROVEMENT OF TACTICAL TRAINING OF CADETS (STUDENTS)
OF MILITARY DIVISIONS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

S.Y. Polakov, V.M. Lenkin, G.A. Zmievskoy, A.I. Shkuropatsky

Problems of tactical training of cadets (students) and a way of their decision reveal. Methodical recommendations about increase of efficiency of their training are offered.

Keywords: tactical preparation, training methods, methodical recommendations, fighting group.